

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Art. 3. Vtrum bonitas voluntatis pendeat ex ratione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

A solo ob-
iecto pendet
bonitas
specifica.

Respondeo, Duobus modis id posse esse verum. Primo, Vt tantum intelligatur de bonitate specifica actus interioris; hæc enim ex solo obiecto pendet, non ex circumstantijs; nam que à circumstantijs augmentibus intra eandem speciẽ pendet, non est specifica, sed accidentalis. Hæc videtur esse mens D. Thomæ; nam eius probatio nihil aliud conuincit. Secundo, Vt dicatur pendere à solo obiecto; quia bonitas obiecti est necessaria, & sufficit ad bonitatem actus interioris, non autem necessaria est bonitas circumstantiarum: satis enim est vt nulla mala circumstantia adsit.

ARTICVLVS III.

Vtrum bonitas voluntatis pendeat ex ratione?

4
Bonitas
voluntatis
pendet à
ratione
ostendens
bonitatem
obiecti.

Conclusio, Bonitas voluntatis pendet ex ratione. Probatur, Quia bonitas voluntatis pendet ab obiecto: atqui obiectum non proponitur voluntati, nisi per rationem: ergo pendet à ratione tamquam proponente seu applicante obiectum.

Dices, Simili modo etiam malitia voluntatis pendet ex ratione: quia nisi ratio proponat voluntati obiectum malum, voluntas non potest esse mala.

Respondeo, Vt voluntas mala sit, non est necesse vt ratio ostendat obiecti prauitatem; sufficit vt ipsum obiectum materiale proponat, & possit eius simul prauitatem aduertere; quãuis actu non aduertat nisi confusè. Vnde malitia voluntatis non ita censetur à ratione pendere, sicut bonitas. Nam vt voluntas sit bona, ratio debet ostendere obiecti bonitatem; hæc enim in opere bono est causa volendi. Deinde bonitas voluntatis non pendet ex quavis ratione, sed solum ex ratione recta, & prudenti: malitia verò non pendet à recta ratione, sed potius à praua.

D V B I V M I.

Quid si ratio recta, cui voluntas, vt bona sit, debet conformari?

5
Ratio du-
bitandi.

Causa dubitandi est; Quia si recta ratio dicatur respectu rei; nempe quia iudicatur esse honestum id quod verè est honestum; sic actio illa Iacob, qua cognouit Liam, non fuisset conformis rationi recte, ac proinde nõ fuisset bona; quod est falsum. Si verò dicatur ratio recta respectu affectus recti (vt insinuat Arist. 6. Ethic. c. 2. cum ait, Bonum intellectus practici esse veritate qua consentanea sit appetitui recto:) sic non explicatur origo rectitudinis: non enim idcõ recta est, quia est conformis appetitui recto; sed contrã, idcõ appetitus est rectus; quia est conformis rationi recte. Vnde cum appetitus sit rectus ex ordine ad rationem rectã, ratio non potest habere suam rectitudinem ex ordine ad appetitum rectum: nam idem esset causa veluti formalis suã causã formalem, & tribueret rationem formalem ei, vnde haberet suam rationem formalem.

Aristot.

6
Quid Ra-
tio recta.

Respondeo, Omnis sententijs. Rationem propriè dici rectam ex ordine & cõformitate ad obiectum; ita vt illa ratio sit recta; quã iudicatur vel apprehenditur esse honestum, quod verè est honestum; aut turpe, & fugiendum, quod verè est tale.

Dico, Vel apprehenditur, quia etiam simplex apprehensio potest obiectum honestum vel turpe proponere; vt patet ex supra dictis. Rationem voco actum intellectus, siue sit iudicium, siue apprehensio.

Hæc sententia est manifestè D. Thomæ hoc articulo 3. cum docet voluntatis bonitatem pendere à ratione, quatenus ratione proponitur obiectum. Vbi insinuat rectitudinem rationis pendere ab obiecto, quod est causa, cur ratio tribuat voluntati bonitatem.

D. Thomæ

Probatur Primò, Tota origo & radix veritatis in actu intellectus est ex obiecto (veritas enim in actu intellectus nihil est aliud quam cõformitas cum obiecto:) ergo etiam totum fundamentum rectitudinis in actu intellectus, ratione cuius est regula humanorũ actuum, debet esse ex obiecto. Patet consequentia, quia hæc rectitudo nihil est aliud, quam veritas quãdã; vt patet ex Arist. sup.

Secundò, Quia prima causa cur voluntas interior sit bona, est quia tendit in obiectum honestum vt patet ex D. Thomæ art. 1. Cõformitas enim cum recta ratione est solum causa secundaria: idcõ enim voluntas est conformis rationi recte; quia est conformis obiecto honesto, quod per rationem proponitur. Ergo rectitudo rationis consistit in habitudine ad obiectum, quatenus ratio est propositio obiecti honesti.

Tertiò, Quia ratio non habet ex seipsa rectitudinem: ergo non potest eam habere nisi ab obiecto, à quo accipit suam speciem.

Sed contrã. Primò, Veritas & falsitas non est in simplici apprehensione, sed solum in compositione & diuisione, seu in iudicio compositiuo & diuisiuo: atqui in simplici apprehensione potest esse rectitudo vel prauitas; nam potest eam sequi bona vel mala voluntas: ergo rectitudo rationis non est ipsa veritas actus intellectus.

Soluntur
obiectiones.

Respondeo, Veritas & falsitas formaliter solum sunt in compositione & diuisione; virtute tamen & implicite sunt etiam in simplici apprehensione. Cum enim quis apprehendit sub ratione honesti vel delectabilis, quod non est tale; apprehensio non respondet rei, & sic dicitur esse falsa, quamuis nihil affirmet vel neget.

In simplici
Apprehen-
sione potest
Virtualiter
esse veritas
vel falsitas

Obijcitur Secundo, Iudiciũ Iacob quo accessit ad Liã, non erat conforme obiecto honesto; & tamẽ erat rectũ, quia erat conforme appetitui recto: ergo rectitudo rationis nõ consistit in cõformitate cum obiecto honesto, sed cũ appetitu recto.

Respondeo, Negando illud iudiciũ non fuisse conforme obiecto honesto: iudicabat enim Iacob sibi honestũ esse & decens, se hie & nunc ad hanc accedere; quod iudiciũ verum erat: posito enim illo errore intellectus inculpato, quo putabat esse suam vxorem; iste accessus respectu ipsius Iacob erat reuerã honestus, id est, decens illum ex ratione & libero arbitrio operantẽ: nam potest aliquid esse honestũ respectu alicuius; positis quibusdam in illo circumstantijs, quod simpliciter sine illis non est honestum. Sicut id quod natura humane vel corpori secundum se considerato non est consentaneum, potest ei esse consentaneũ, si consideretur in certa dispositione: vt, frigida febricitantis caro viperina elephantiaco. Pari itaque modo, etli secundum se & absque illo errore, nõ fuisset honestum ad hanc accedere; posito tamen illo errore, erat illi honestum: & sic iudiciũ erat consentaneum obiecto honesto respectiue.

Iudiciũ
quo Iacob
ad Liã
accessit, fuit
conforme
obiecto hon-
esto.

K ij

Obijcitur

Obijcitur Tertio, Aristoteles 6. Ethic. c. 2. explicat veritatem intellectus practici, per conformitatem ad appetitum rectum: ergo non debet explicari per conformitatem ad obiectum.

Confirmatur, Quia alioqui veritas practica non videretur distincta à veritate speculatiua, nisi obiecto; quod est contra Aristotelem loco citato; & contra communem sententiam Doctorum, qui dicunt sæpè fieri, vt id quod speculatiuè est verum, sit practice falsum; & quod practice verum, sit speculatiuè falsum.

Respondetur cum D. Thoma, Aristotelem ibi loqui, non de omni intellectu practico, sed tantum de eo qui versatur circa media; huius enim veritas rectè explicatur per cõformitatem ad appetitum rectum finis; quia ratio mediõrum consistit in habitudine ad finem: vnde, sicuti media sunt honesta quatenus habent ordinem ad finem honestum; ita iudicium de medijs est rectum, quod est conforme appetitui recto finis. Nihilominus rectitudo huius iudicij immediatè pendet ex honestate mediõrum, tamquam ex proximo obiecto; mediatè tantum ex honestate finis, vnde media habent quod sint honesta, & consequenter ex conformitate ad appetitum rectum circa finem. Veritas autem seu rectitudo rationis, vt versatur circa finem, non potest consistere in conformitate ad appetitum rectum; quia appetitus rectus supponit hanc rectitudinem rationis tamquam priorem; sed consistit in conformitate cum obiecto honesto. Itaque rectitudo rationis siue versetur circa finem, siue circa media, consistit primò & immediatè in conformitate cum obiecto honesto; vt supra explicatum est.

Responderi etiam potest, rectam rationem vocari eam, quæ est conformis appetitui recto, hoc sensu; quia illud dictamen est rectum, cui appetitus si conformetur, rectus erit: iuxta quem sensum appetitus rectus non erit regula rationis rectæ; sed contrà, ratio recta erit regula appetitûs recti.

Ad Confirmationem. Veritas practica distinguitur à speculatiua, non solum obiecto, sed etiam fine: obiectum enim veritatis practice, est aliquid à nobis operabile: finis verò est ipsa illius operatio. Obiectum autem veritatis speculatiuæ non est aliquid operabile à nobis, sed speculabile tantum; & finis est ipsa contemplatio.

Quando autem aliquid iudicium dicitur speculatiuè falsum, practice verum, necessario fit comparatio ad diuersa obiecta: significatur enim iudicium quod speculatiuè falsum est, ratione sue probabilitatis esse fundamentum alterius iudicij, quod practice verum est; ac proinde regula actionis bonæ. V.g. Iacob existimabat Liam esse uxorem suam Rachelem; iudicium hoc speculatiuè falsum erat; practice tamen verum; quia erat fundamentum alterius iudicij veri, Decet me hanc cognoscere: quod iudicium etiam speculatiuè, de illo obiecto cum illis circumstantijs considerato, verum erat; quamuis alio sensu dicatur speculatiuè etiam falsum.

Obijcitur Quarto, Obiectum dicitur honestum, quod est conforme rectæ rationi, tamquam suæ mensuræ: ergo ratio nõ dicitur recta quod sit conformis obiecto honesto. Consequentia patet; tum quia esset circulus, tum quia nihil potest tribuere ratione formalem illi vnde accipit ratione formalem; esset enim prius & posterius seipso.

Respondetur, Honestatem obiecti non consistere in conformitate cum recta ratione; sed cum natura rationali: honestum enim est quod decet suppositum naturæ rationalis, quatenus in operando ratione vtitur. Decet, inquam, vel tamquam operatio, vel tamquam obiectum circa quod eius operatio versetur. Verum, quia nobis notior est recta ratio, seu rectum iudicium, quàm natura ipsa rationalis, ideo obiecti honestatem potius explicamus per conformitatem ad rationem rectam, quàm ad naturam rationalem: quænam enim sit ratio recta facillè cognoscimus ex varijs signis; vt si sit consentanea legibus, si iudicio prudentis, si appetitui recto, vel fini honesto. Itaque recta ratio potest esse mensura obiecti honesti; non ex natura rei, sed iuxta nostrum modum cognoscendi; nam ex natura rei obiectum honestum est regula rationis rectæ; recta tamen ratio est regula bonæ voluntatis; proponendo obiectum honestum.

Ex his patet, hæc non distingui, rationem rectam esse regulam bonæ voluntatis, & rationem rectam proponere obiectum honestum. Voluntas enim non dirigitur à ratione, nisi quatenus ratio proponit obiectum: proponit autem tantummodo illud cognoscendo cum suis circumstantijs, siue cognitione iudicatiuâ, siue apprehensiuâ.

D V B I V M II.

Vtrum, vt voluntas sit bona, requiratur vt obiectum sit volitum, quia conforme rectæ rationi?

Respondetur, Non esse quidem necessarium, vt obiectum expressè ob hanc conformitatem sit volitum; sed tamen vel ob hanc, vel ob aliam rationem, in qua hæc implicite continetur, volitum esse debet.

Prior pars probatur: nam vt voluntas sit bona, satis est vt obiectum sit volitum, quia conforme legi æternæ, vel diuine voluntati, vel alicui præcepto naturali vel positiuo, vel quia opus virtutis, &c: ergo non requiritur vt expressè sit volitum ob conformitatem cum recta ratione.

Contrarium videtur tenere Guil. Occam in 3. Occam, q. 13. Vult enim dictamen prudentiæ esse obiectum partiale omnis bonæ voluntatis. Sed putò in re non discrepare. Nam rationes eius non conuincunt, nisi alteram partem nostræ responsionis, scilicet quod obiectum debeat esse volitum ob aliquam causam, in qua saltem implicite continetur conformitas cum recta ratione, & ex actuali iudicio prudentiæ.

Quæ Pars probatur ex Aristotele 2. Ethic. c. 4. vbi, vt aliqua actio sit virtutis, inter cætera requirit tria. Primò, Vt quis sciens operetur (sciens, inquam, omnia quæ sunt necessaria ad bonum virtutis.) Secundo, Vt ex electione, id est, non casu, non coacte, sed libere. Tertiò, Vt operetur ex electione propter ipsum, id est, propter bonum virtutis; vt omnes explicant. Et lib. 6. cap. 12. dicit eos qui iusta faciunt non esse iustos, si faciant ob aliam causam, quam quia iusta sunt. Idem docet D. Thomas infra, art. 7. ad 3. Vt voluntas sit bona, debet esse boni & sub ratione boni; id est, inquit, vt velit bonum, & propter bonum. Gabriel in 2. dist. 4. q. vnica, in principio. Almainius tract. 3. moralium c. 3. Probatur

Quo modo veritas practica consistat in conformitate cum appetitu recto.

10

Iudicium speculatiuè falsum, quo modo practice verum.

11

Honestum est quod naturam rationalem decet.

12
Non debet obiectum esse expressè volitum.

13
Sed implicite continetur.

13
Probaturs Auctoritate Aristot.

D. Thomas.

Gabriel Almainius

Prob. Ra.
tione.

Probatur Ratione. Quia obiectum debet esse volitum ob aliquam rationem honesti; ergo ob aliquam rationem, ob quam directe sit conforme supposito rationali ratione vnti, & consequenter recta rationi.

Antecedens Probatur, quia cum triplex sit ratio boni, scilicet, honestum, delectabile (sub quo intellige naturam commodum; iuxta Anselmum) & vile; ratio delectabilis non sufficit ut voluntas sit moraliter bona; vnde neque ratio utilis ad delectationem, vel ad naturam commodum; relinquatur ergo sola ratio honesti, quae ad bonam voluntatem sufficiat.

ARTICVLVS IV.

Vtrum bonitas voluntatis pendeat ex lege aeterna?

14
Affirmat
iur.

Conclusio est. Bonitas voluntatis pendet ex lege aeterna; idque magis quam a ratione humana.

Probatur, Quia quando effectus pendet a duabus causis subordinatis, magis pendet a prima quam a secunda (quia causa secunda non agit nisi virtute accepta a prima;) atqui bonitas voluntatis pendet a lege aeterna tamquam a causa prima; a ratione humana tamquam a causa secunda (quia quod ratio humana sit regula voluntatis, habet a lege aeterna;) ergo magis pendet a lege aeterna, quam a ratione humana.

Lex aeterna.

Notandum Primò, Legem aeternam hic vocari, non preceptum, vel legem proprie dictam (quia ad bonitatem voluntatis non est necessarium, ut sit conformis alicui precepto vel legi;) sed dictamen aeternum diuinæ mentis, quo Deus iudicat qualis actus esse debeat, ut sit bonus.

Notandum Secundò, facile intelligi quo modo omnis bona voluntas debeat esse conformis legi aeternæ (nam hoc ipso quo est conformis iudicio rationis rectæ, est etiam conformis legi aeternæ, quæ rationis est exemplar.) Sed est

D V B I V M

Quomodo bona voluntas pendeat a lege aeterna, & in quo genere causa?

15

Ratio dubitandi est; quia ut voluntas sit bona, non est necesse eam lege aeterna dirigi; aut ut obiectum sit volitum, quia conforme legi aeternæ; sed sufficit ut voluntas tendat in obiectum honestum; ut patet ex supra dictis.

Respondeo, Bonam voluntatem non necessario pendere a lege aeterna, tamquam ab obiecto, seu ratione obiectiuâ: quia etsi obiectum possit esse volitum, quia conforme legi aeternæ; id tamen non est necessarium ut voluntas bona sit: Neque tamquam a regula immediata proponente obiectum; quia lex aeterna non proponit voluntati creatæ quid sit bonum, nisi mediante ratione creatæ: Sed dependet alijs modis, idque tripliciter.

Quot modis bona voluntas dependet a lege aeterna.

Primò, Tamquam a causa exemplari sua. Sicut enim omnium rerum creaturarum perfectio pendet a causa exemplari, cuius conformitate quæque res est perfecta in sua specie; sic omnis bonitas voluntatum pendet a lege aeterna, cuius

conformitate omnis voluntas est bona: ideo enim omnis bona voluntas est bona, dum est, quia suo exemplari est conformis; quod exemplar est lex aeterna. Porro hoc exemplar ita concurrat ad productionem & conseruationem bonæ voluntatis, sicut idea cum effectis, quæ a rebus creatis dependent.

Secundò, Tamquam a causa bonitatis sui obiecti. Cum enim bonitas voluntatis pendeat a bonitate obiecti; bonitas autem obiecti pendeat a lege aeterna, etiam bonitas voluntatis a lege aeterna pendet. Loquor de obiecto voluntatis creato, quale est actio externa; ideo enim colere Deum, reddere depositum, viuere temperatè, &c. est bonum actuali bonitate; quia conforme legi aeternæ; id est, quia ita se habet, sicut dictat lex aeterna. Verum aduerte, has duas dependentias magis esse physicas, quam morales.

Tertio igitur, Bona voluntas pendet a lege aeterna modo magis morali; nempe tamquam a prima sua regula proponente voluntati, quid bonum, quid sequendum mediante ratione recta. Immediata enim regula omnis bonæ actionis, est ratio recta, seu dictamen recte rationis proponens obiectum: hæc autem regula est imago legis aeternæ, & lex aeterna est huius exemplar.

Vnde sequitur, legem aeternam esse regulam mediatam & primam, quæ per rationem rectam proponit voluntati obiectum honestum. Ideo enim mens humana iudicat quid bonum quid malum, quia est imago diuinæ mentis dictantis quid bonum quid malum; & consequenter iudicium rectum mentis humana est imago iudicij mentis diuinæ, quod iudicium est lex aeterna.

Dices Primò, Etiam si non esset lex aeterna, tamen voluntas circa obiectum honestum esset bona: ergo non necessario pendet a lege aeterna.

17
Soluuntur
obiectiones.

Respondeo, Antecedens implicare contradictionem: si enim lex aeterna non esset, nullum obiectum haberet rationem honesti; & sic nulla quoque voluntas posset esse honesta. Causa est; quia non posset esse natura rationalis, vel humana ratio, cuius respectu dicitur honestum. Sicut, si non essent exemplaria in mente diuina, nulla creatura posset esse; quia etsi ex parte ipsius creaturæ non esset repugnantia ad existentiam, esset tamen ex parte causæ efficientis.

Si non esset lex aeterna, nulla esset bona voluntas.

Dices Secundò, Non ideo Idololatria, furtum, adulterium, mendacium, & similia, sunt mala, quia sunt prohibita lege aeterna; sed ideo sunt prohibita, quia mala: ergo similiter; non ideo opus est bonum, quia legi aeternæ consentaneum; sed contrà, ideo est consentaneum, quia bonum.

Respondeo Negando consequentiam; Quia non seruatur debita proportio: oportebat enim inferre, ergo non ideo opus est bonum, quia præceptum lege aeterna; sed ideo est preceptum, quia bonum; quod verum est: nam obligatio in homine ad opus per legem æternam inducta, supponit bonitatem operis, non autem illam facit. Secundò, Quia etsi bonitas rei pendeat a lege æterna, non ideo defectus ab ea pendere debent: ut patet a simili in rebus naturalibus, quarum perfectio pendet a diuinis exemplaribus; defectus autem pendet a causis creatis, vel ex eo, quod finit ex nihilo.

Opus ideo a lege aeterna præceptum, quia bonum.